

БРЮСОВ Валерій Якович (Брюсов Валерий Яковлевич; 01(13). 12. 1873, Москва — 09. 10. 1924, там само) — російський поет. Брат [О. Брюсова](#). Закін. Моск. університет (1899). Вірші почав писати від 1881. У колектив. зб. «Русские символисты» (1894), складеній гол. чином із віршів Б., та зб. «Chefs d'oeuvre» («Шедеври», 1895), «Me eum esse» («Це — я», 1897) відчувається значний вплив в зх.-європ. поетів-символістів. Ранні твори прикметні пошуками нових форм у поезії. 1896, 1898 та 1899 бував у Криму, цим поїздкам присвятив цикл віршів «Картинки Крыма» (1899). Зб. «Tertia vigilia» («Третя сторожа», 1900), «Urbi et Orbi» («Місту і світу», 1903) стали свідченням творчої зрілості Б., принесли йому славу найвизначнішого рос. поета-символіста. Б. звертався до урбаністич. теми («Каменщик», «Работа»), до історії, міфол. сюжетів та образів. Зб. «Στέφανος» («Вінок», 1906) стала найпомітнішим явищем дореволюц. лірики Б. 1904-09 редагував ж. «Весы». Під впливом рев. подій 1905 і в наступні роки у творчості Б. звучать соц. мотиви, співчуття визв. рухові, ствердження ідеалів свободи, братерства, ушляхення людини-творця («К близким», «Хвала человеку»). Революцію сприймав як руйнівну силу. У зб. «Все напевы» (1909), «Зеркало теней» (1912), «Семь цветов радуги» (1916) виявились неокласичні тенденції, прагнення до філос. осмислення життя. Б. є автором оповідань та істор. романів «Огненный ангел» (1907), «Алтарь победы» (1911-12), «Юпитер поверженный»

(незакінч., опубл. 1934). Виступав також як критик і теоретик літ-ри («О искусстве», «Ключи тайн», більш як 80 статей про творчість О. Пушкіна), як автор праць з теорії віршування («О русском стихосложении», «О рифме»). Перекладав з італ., франц., нім., англ. поезії. Після більшов. перевороту 1917 прилучився до розбудови нової культури. Політ. темам присвяч. багато віршів Б. у зб. «Последние мечты» (1920), «Миг», «Дали» (обидві — 1922), «Меа» («Спешу», 1924). У двох остан. зб. є цікаві зразки наук. поезії: «Мир электрона», «Мир N-измерений», «Принцип относительности». Усі твори опубл. у Москві. Б. цікавився укр. літ-рою, перекладав твори Т. Шевченка, Лесі Українки, В. Самійленка, О. Маковея. 1916-17 спільно з М. Горьким готував для видавництва «Парус» збірку творів укр. письменників. Окремі твори Б. українською мовою переклали М. Зеров, М. Рильський, О. Новицький, Д. Павличко, Б. Олійник, Р. Лубківський, І. Драч. Його творчість досліджували О. Білецький, Ю. Івакін, Г. Кочур, А. Кулинич, Б. Сивоволов та ін.

Основні твори

Собрание сочинений: В 7 т. Москва, 1973-75; Стихотворения. К., 1990; укр. перекл. — Елулій, син Елулія. К., 1918; Вибрані поезії. К., 1973.

Рекомендована література

1. Кулінич А. В. Поет і громадянин // В. Брюсов. Вибрані поезії. К., 1973;
2. Сивоволов Б. М. Редактор, перекладач, популяризатор (Брюсов і українська поезія) // РЛ. 1973. № 12;
3. Култаєва Л., Сивоволов Б. Українські переклади віршів В. Брюсова // Прапор. 1975. № 10;
4. Валерий Брюсов // Литературное наследство. Т. 85. Москва, 1976;
5. Цимеринов Б. М. Издания и распространение произведений Брюсова на Украине // В. Брюсов и литература конца XIX-XX веков. Ставрополь, 1979;
6. Сивоволов Б. М. Валерий Брюсов и передовая русская литература его времени. Х., 1985;
7. Лавров А. В. Брюсов Валерий Яковлевич // Русские писатели 1800-1917: Биограф. слов. Т. 1. Москва, 1989.

[О. П. Охріменко](#)

Бібліографічний опис:

Брюсов Валерій Якович / О. П. Охріменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004.
— Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36371>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).